

Μάνος Ελευθερίου:

«Πού να ξαναβρείς στο δρόμο τον Τσιτσάνη;»

από τον **ΣΩΤΗΡΗ ΚΑΚΙΣΗ.**

Δεν μιλήσαμε ούτε *Για τον Καιρό των Χρυσανθέμων* του, ούτε για τη *Γυναίκα που Πέθανε Δυο Φορές* ειδικά. Δεν μιλήσαμε για τα βιβλία του τα σημαντικά, ούτε για την Ερμούπολη την αγαπημένη του, για το θέατρό της, για τη λογοτεχνία της. Ο Μάνος Ελευθερίου, τρυφερά απόμακρος και ιδιωτικός, ήρεμα συναισθηματικός και συγκινημένος, πιο πολύ για των άλλων, για των γύρω του τα ζητήματα και τις ζωές ενδιαφέρεται, μιλάει.

Οι σίχοι του όμως είναι πάντα στις καρδιές μας μέσα, από το Τρένο Φεύγει στις Οκτώ ως της Μπέλλου το Πιτσιρικάκι, κι η Θητεία του εντός μας συνεχίζεται ακούραστη προς το μέλλον. Αυτό το μέλλον ο ίδιος το σκέφτεται με την επίγνωση όλων όσων ο κόσμος κι η Ελλάδα έχουν περάσει, με ανησυχία μεγάλη πια, αλλά και μ' εκείνη τη επίμονη των ισχυρών ανθρώπων αισιοδοξία, που από μέσα μας, από ένα τίποτα μπορεί ξαφνικά να ξαναγιγαντωθεί, να σωθεί και να σώσει :

-Πώς νοιώθει, κύριε Ελευθερίου, ένας άνθρωπος τόσο ανακατεμένος με την ποίηση, όταν ανακηρύσσεται σε συγγραφέα, σε πεζογράφο της χρονιάς;

Μάνος Ελευθερίου: Μα πεζογραφία κατ' αρχήν, το ξέρετε, εγώ έγραφα πάντα, παράλληλα με την ποίηση. Το 1962 που κυκλοφόρησε η πρώτη μου ποιητική συλλογή εγώ ήδη έγραφα και διηγήματα, τα οποία τα έβγαλα το 1964. Μιλώ για το «Διευθυντήριο», από τις εκδόσεις Φέξη. Ήτανε μάλλον «καφκικά» εκείνα τα διηγήματά μου, αν και τον Κάφκα εδέησα να τον διαβάσω εγώ αργότερα. Τελοσπάντων, δεν είμαι και τόσο ουρανοκατέβητος στον πεζό λόγο.

-Ζείτε δηλαδή παράλληλες συγγραφικές ζωές, παραπάνω κι από ...δύο μάλιστα, αν συνυπολογίσουμε και τη μυθική σχεδόν πια στιχουργική σας επίδοση;

-Ας πούμε. Πάντα έτσι έκανα, πάντα έτσι κάνω. Και το '65 πάλι ξανάβγαλα διηγήματα, μιάν άλλη συλλογή, δεύτερη. Κι από το '69 έχω ξεκινήσει μιά τρίτη συλλογή, την οποία ελπίζω να βγάλω επιτέλους φέτος. Λέγεται « Η Μελαγχολία της Αθήνας μετά τις Ειδήσεις των Οκτώ»...

-Αρα δεν εκπλαγήκατε και τόσο με την εν λόγω τιμή. Δεν νοιώσατε πως αυτός ήταν ένας άλλος σας εαυτός, που δεν προηγείται της ποίησης.

-Όχι, όχι. Αυτό δεν μπορώ να το πω.

-Η Ελλάδα όμως ξέρει πιο πολύ τον Μάνο Ελευθερίου από τους σίχους, από τα τραγούδια. Μήπως διαφωνείτε και επ' αυτού;

-Δεν με γνωρίζανε εμένα, τα τραγούδια μάλλον γνωρίζανε. Κι αυτό χάρη στους συνθέτες, αλλά, πιο πολύ ακόμα, χάρη στους τραγουδιστές. Αυτοί άλλωστε έχουνε τη μεγαλύτερη απήχηση στον κόσμο, κι από τους συνθέτες πιο πολλή. Μετρημένοι στα δάχτυλα του ενός χεριού είναι κι οι συνθέτες που «πουλάνε» ως ονόματα. Οι τραγουδιστές είναι οι φίρμες, κι αυτούς κυνηγάνε οι συνθέτες. Εγώ προσωπικά ήμουνα γνωστός ως «ονοματάκι», αν με θυμόταν και κανένας, όσον αφορά τα τραγούδια. Απόδειξη πως όλ' αυτά τα σαράντα και χρόνια που έγραφα, ελάχιστες είναι οι συνεντεύξεις που έδωσα ως στιχουργός Μάνος

Ελευθερίου.

-Καλό είν' αυτό τώρα; Αυτή η κατάσταση δεν θυμίζει λίγο ...Χόλλυγουντ, «καινούργιο στην Ελλάδα», που τραγουδούσε κι η Σωτηρία Μπέλλου; Να μην ξέρει κανείς τους σκηνοθέτες, θέλω να πω, τους πίσω από τα καλά πράγματα;

-Είναι διεθνές θέμα αυτό, δεν μπορώ να πω. Αν κι οι μεγάλοι σκηνοθέτες τελικά μένουνε, πάντα θα μένουνε.

-Κατόπιν εορτής όμως, τις περισσότερες φορές.

-Ναι, αλλά μετά δεν θυμάται κανείς τα ονόματα ένα σωρό ηθοποιών, που θριάμβευαν μια φορά κι έναν καιρό. Προχτές έβλεπα ένα πολύ παλιό έργο, ήξερα τον σκηνοθέτη, αλλά, αν και παλαιότερος κι εγώ, κάνα-δυο μόνο ονόματα ηθοποιών θυμόμουνα. Πού να τα θυμόμαστε όμως κι όλα ; Πώς να απομνημονεύει ο άνθρωπος συνέχεια, όλο και περισσότερα πράγματα μια ζωή; Δεν γίνεται.

-Κάνει ...delete το μυαλό μας, αλλά και το συλλογικό ενσυνείδητο μαζί;

-Ας πούμε. Βέβαια, βλέπω τώρα κάτι εκπομπές στην τηλεόραση, γνώσεων. Ομολογώ πως εδώ τα πράγματα είναι πια άγρια. Τα παιδιά δεν ξέρουν πια σχεδόν τίποτα. Είναι τα περισσότερα-

-Clueless; ...Τάμπουλε ράζε;

-Αγνωστες χώρες. Δεν έχουν ιδέα. Μα ιδέα!

-Παράξενη άρα εποχή. Πέρα από ποίηση και λογοτεχνία, πολύ πέρα, δεν έχει μπει πια ο κόσμος, και λόγω τηλεόρασης, σε πολύ βαθιά κι άγνωστα νερά;

-Εγώ θα πω πως η τηλεόραση ήταν απαραίτητη. Κι έκανε πολλά πράγματα γνωστά, που τ' αγνοούσαν πριν ο κόσμος. Γνωρίσαμε με την τηλεόραση κι ανθρώπους ως τότε κρυφούς, μην ξεχνάτε. Ακούσαμε τη φωνή τους, είδαμε τα πρόσωπά τους επιτέλους. Ανθρώπων τα πρόσωπα, που δεν υπήρχε περίπτωση αλλιώς να τους πλησιάσουμε. Είδαμε και εικόνες, επίκαιρα ή την ίδια στιγμή ή συγκεντρωμένα πια σε ντοκυμαντέρ, γεγονότα σπουδαία εκτυλίχτηκαν μπροστά στα μάτια μας. Κι είδαμε κι εξομολογήσεις, σας ξαναλέω, ανθρώπων άπιαστων ως τότε για τον καθένα μας. Αλλά, παράλληλα-

-Έγινε και της ...τρελής;

-Φτάσαμε, όπου φτάσαμε. Περικυκλωθήκαμε από ανθρώπους που τα ξέρουν όλα, που όλα τα σφάζουν και όλα, κατά κυριολεξία, τα μαχαιρώνουν. Δεν μπορείς να είσαι και δικαστής και δικηγόρος συγχρόνως, και αρχιτέκτονας και μηχανικός και οικονομολόγος και κοινωνιολόγος, και, και, και. Αυτό είναι αδύνατο, παλαβό.

-Ο Στέφανος ο Κουμανούδης, ο μέγιστος αρχαιολόγος και δάσκαλος που δεν υπάρχει πια, έλεγε: « Κακός δημοσιογράφος είναι εκείνος που αγνοεί τα πάντα και έχει γνώμη περί πάντων ».

-Πέρυσι, πρόπερσι, εγώ θυμάμαι έναν τέτοιο στην τηλεόραση να ωρύεται εναντίον ενός

επιστήμονα, ο οποίος τόλμησε να πει πως, για ν' απαντηθεί μια ερώτηση επί κάποιου θέματος, θα χρειαζόταν έρευνα κάποιου χρόνου. «-Και πότε θα ξέρουμε, δηλαδή;», ούρλιαζε ο άλλος. «Γιατί δεν μας λέτε τώρα; Σας ερωτώ ευθέως ! ». Κι έβλεπες έναν σπουδαίο επιστήμονα να προπηλακίζεται ουσιαστικά και να στέκεται προσοχή μπροστά σ' ένα πλάσμα άθλιο, να ανακρίνεται ενώπιον του πανελληνίου με τον πιο χυδαίο τρόπο. Εδώ, στο βασίλειο του άρπα-κόλα...

-Από τη δεκαετία του '60 άρα ας πούμε, που η Ελλάδα παρουσίαζε και μια πνευματικότητα ενδιαφέρουσα, πώς φτάσαμε σ' αυτό το τόσο δυσμενές σημείο, όπου όλα μοιάζουν να γονατίζουν ενώπιον μιας τόσο ελαττωματικής τηλεοπτικής υπερεξουσίας;

-Η δεκαετία του '60 που λέτε, δεν ήταν καθόλου εύκολη η εποχή. Γινόντουσαν και τότε φοβερά και τρομερά πράγματα. Ακόμα υπήρχαν άνθρωποι σε εξορία, σε φυλακές. Τότε, ακόμα και για ν' αποκτήσεις τηλέφωνο έπρεπε να παρουσιάσεις χαρτί κοινωνικών φρονημάτων. Κι ύστερα ήρθε κι η Δικτατορία, που μας ξαναπήγε πίσω πολύ. Κι ας μη σκοτώσαν αυτοί και τόσο, όπως άλλοι στον υπόλοιπο κόσμο.

-Κατέστρεψαν μόνο Ελλάδα και Κύπρο, μέχρι να καταστραφούν κι αυτοί.

-Ναι. Αλλά όντως μέχρι το '67, μπορώ να πω κι εγώ που έζησα μετά το στρατιωτικό μου στην Αθήνα, υπήρξε μια περίοδος ανάτασης για τους περισσότερους. Πράγματι ο κόσμος ήλιπιζε τότε σ' έναν καλύτερο κόσμο. Υπήρχε κι ελπίδα παγκόσμια για κάτι τέτοιο. Βέβαια, ενώ γινόντουσαν ακόμα απίστευτα πράγματα και στην Αμερική και στην τότε Σοβιετική Ένωση, τα πολύ κακά πράγματα απωσιοπούντο. Ας πήγαιναν σύννεφο οι εκτελέσεις ακόμα σε μέρη διάφορα. Ας συνεχίζονταν και μετά το θάνατο του Στάλιν πάρα πολλά. Αλλά η γραμμή του Κόμματος δεν επέτρεπε παρεκκλίσεις. Και πηγαίναμε, νέοι άνθρωποι, ιδεαλιστές και μη-οργανωμένοι αλλά συμπαθούντες την Αριστερά, σαν πρόβατα επί σφαγή συχνά.

-Νομίζοντας πως ξέρετε χωρίς να ξέρετε διάφορα;

-Υποπτευόμασταν, αλλά άπαξ και τολμούσαμε να πούμε αυτά που υποπτευόμασταν, μας κοιτούσαν οι άλλοι ως παράφρονες. Σαν προδότες. Αλλά για τα πνευματικά μας πράγματα, ξέρετε τότε, Σωτήρη, δεν υπήρχε μόνο η « παρέα του Βυζαντίου » ή του « Φλόκα » αργότερα, η περιλάλητη εκείνη, με Γκάτσο, Χατζιδάκι, Ελύτη και τους άλλους. Υπήρχαν, ζούσαν ακόμα πολλοί σημαντικοί άνθρωποι ακόμα, της Γενιάς του '30. Περπατούσες στο δρόμο, και συναντούσες, θέλω να πω, μυθικά πρόσωπα. Θαύμαζες έναν άνθρωπο, από τα γραπτά, από τις μουσικές, από την πνευματική του προσφορά, και τον πετύχαινες κάπου, κι αγωνιούσες να γίνεις φίλος του, να δεχτεί να σε κάνει παρέα. Εγώ π.χ. νέος τότε συνδέθηκα και με τον Τσαρούχη, και με τον Χατζηκυριάκο-Γκίκα. Κι έγινα πολύ φίλος τους ως το τέλος. Ξέρετε τι σήμαινε τότε Γκίκας;

-Για όποιον ήξερε, φαντάζομαι, πολλά.

-Ζούσε ο Θεοδωρακόπουλος, ο Παναγιώτης ο Κανελλόπουλος. Η Παξινού, ο Μινωτής, ανεβάζανε παραστάσεις εκπληκτικές. Στον Ορφέα γινόντουσαν συναυλίες Κυριακάτικες. Με τα κιάλια κι εγώ, σ' όλες τις παραστάσεις, σ' όλες τις συναυλίες στο Ηρώδειο, έβλεπα για πρώτη φορά κάτω στους επισήμους τις μορφές των πολιτικών, των μεγάλων εκείνης της εποχής. Ο Κανελλόπουλος στην πρώτη σειρά πάντα, σ' όλες τις συναυλίες...

-Κι οι πολιτικοί μετείχαν της πνευματικής ζωής λίγο περισσότερο απ' όσο σήμερα;

-Ναι. Τουλάχιστον τον τιμούσαν δημόσια τον πολιτισμό, και είχαν και προσωπικές σχέσεις με καλλιτέχνες και δημιουργούς. Ομοτράπεζοι ήσαν ο Καραμανλής με τον Χατζιδάκι, με τον Χορν. Ύστερα, πού να ξαναβρείς σήμερα στο δρόμο τον Τσιτσάνη, να ζει, να υπάρχει; Έτσι τον θυμάμαι μια φορά στην Ακαδημία, να θέλει ν' αγοράσει ένα πουκάμισο. Να κοιτάει απέξω τη βιτρίνα. Τον είχα ξαναδεί και μια φορά στην Πλάκα, πάλι θυμάμαι, μ' ένα ωραίο, πράσινο ...ση-θρού πουκάμισο. Μπορεί να 'ταν κι αυτό που κοίταζε την άλλη φορά, ποιός ξέρει;

-Μιλάμε για εποχές ανθρώπινες, αληθινές, με γλυκά πάθη;

-Τότε περίπου γνώρισα και τον Θεοδωράκη, το '65. Στο Σύλλογο Φίλων Ελληνικής Μουσικής, στη Σόλωνος. Του είπα: «-Να σας στείλω μερικά τραγούδια μου; Τα θέλετε;». «-Με όλη μου την καρδιά!», μου απάντησε. Του τα πήγε, λοιπόν, δώδεκα τραγούδια πού 'χα γράψει εγώ στο στρατό, ο Φώντας ο Λάδης. Το « Τρένο Φεύγει στις Οκτώ », τη «Νυχτερίδα» και τ' άλλα-

-Τα γνωστά αριστουργήματα...

-Τα μελοποίησε ο Θεοδωράκης. Και μια μέρα βλέπω τον Μιχάλη τον Παπανικολάου τον σκηνοθέτη, και μου λέει, «-Χτες το βράδυ ήμασταν στη Νέα Σμύρνη στον Θεοδωράκη, και μας έπαιξε στο πιάνο τα τραγούδια σου ».

-Τόσο απλά.

-Και συναντηθήκαμε μετά στο Σύλλογο πάλι, μαζί ήταν ο Μίκης με τη Μαρία τη Φαραντούρη, ένα λιγνό πλάσμα σαν ...μπιαφράκι τότε, και μας πρόλαβε η ...Δικτατορία μετά. Και βγήκανε το '71 στο εξωτερικό, το '71 που γνώρισα όμως εγώ εδώ και το Δήμο Μούτση.

-Και τραβήξατε και μ' αυτόν την ανηφόρα, με τον « Άγιο Φεβρουάριό » σας. Τότε οι συνθέτες τους ποιητές τους κάνανε παρέα, δεν τους απέφευγαν επιμελώς.

-Ναι. Εγώ μάλιστα καλόπεσα, θα 'λεγα, με Θεοδωράκη και Μούτση, αλλά και με Γιάννη Μαρκόπουλο μετά, με τη « Θητεία ».

-Και με Χατζιδάκι όμως, με όλους σχεδόν.

-Στη Λήδρα με τον Μαρκόπουλο στην Πλάκα γινότανε χαμός. Και μπλέξαμε και με τη λογοκρισία. Και δεν μας αφήνανε να βάλουμε « του λαού », και λέει ο Μαρκόπουλος, «-Τι να βάλουμε τότε, « του ...λαγού »;».

-Τα ξέρουν κι οι νέοι τα τραγούδια αυτά, τα λένε, τα θυμούνται. Ενώ δεν θυμούνται περσινά τραγούδια, φετινά.

-Και τότε υπήρχανε πολύ κακά τραγούδια. Πάρα πολύ κακά μάλιστα. Τα κακά τραγούδια πάντα θα υπάρχουνε. Η διαφορά είναι πως σήμερα, λόγω της γενικής κατάστασης, γίνεται μιά φοβερή επικάλυψη των καλών τραγουδιών από τα κακά, και δεν μπορεί ο κόσμος να φτάσει, να ξεχωρίσει τα διαμάντια, τα διαφορετικά. Ενώ τότε, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, επιπλέανε συνήθως τα καλά τραγούδια.

-Δεν είναι καλό να γκρινιάζει κανείς, αλλά όλη αυτή η πνευματική σύγχυση, που στη χώρα μας

έχει πάρει πια διαστάσεις ανοικονόμητες, πού θα πάει λέτε; Και πέρα από το τραγούδι, αν θέλετε να μας πείτε, στο κάθε τι, το «εδώ και τώρα» μεγαλόφωνο.

-Αυτή τη στιγμή από την Ελλάδα εγώ νομίζω πως απουσιάζουν οι μεγάλες προσωπικότητες. Κι ο Θεοδωράκης, που παλιότερα κατόρθωνε και ήτανε σ' εκατό μεριές συγχρόνως, σήμερα πια, λόγω ηλικίας, αναγκαστικά κι αυτός δυσκολεύεται. Όμως, η μανιακή σχεδόν προσήλωσή του στους ποιητές δεν είναι, δεν υπήρξε ποτέ, καθόλου αστεία υπόθεση. Ούτε από σκέρτσσο το έκανε, ούτε από νάζι. Από πραγματική αγάπη προς την ποίηση το έκανε. Κατάφερε μάλιστα να φτιάξει λαϊκά τραγούδια με ποιήματα, και να βγάλουν και χρήματα αυτά τα τραγούδια, πιο πολλά κι από τ' άλλα, τα καθεαυτό λαϊκά πολλές φορές.

-Με ποίηση Τάσου Λειβαδίτη εξαιρετη, υψηλή. Υπάρχει ποίηση σήμερα, κύριε Ελευθερίου;

-Ναι. Υπάρχει. Εσείς το ρωτάτε αυτό;

-Το ρωτάω όσον αφορά ίσως και στην εσωστρέφεια τη διαρκή πια των ανθρώπων και των δημιουργών.

-Εγώ, λοιπόν, πιστεύω πως πιο πολύς κόσμος σήμερα ατομικά κατευθύνεται προς τα ποιήματα και την ποίηση. Ας λένε τα νούμερα κι οι απέξω διάφοροι.

-Γιατί το λέτε αυτό; Επειδή δεν υπάρχει πια στόμφος στην καλή ποιητική πια;

-Και γι' αυτό, βέβαια. Οι παλιοί ποιητές μάλιστα απαγγέλλανε με τον στόμφο των τότε δραματικών ηθοποιών, κάτι που σήμερα, σ' εποχή τέτοιας σιωπής, απωθεί, ξενίζει.

-Μόνο ο Νίκος ο Εγγονόπουλος, πιστεύω εγώ, σώζεται στην απαγγελία ως στομφώδης, λόγω άριστης εγγράφου επίδοσης και λόγω, βέβαια, σωστής δόσης υπερεαλισμού.

-Ας πούμε. Σ' ένα επίπεδο. Μην πούμε και για τον Άγγελο Σικελιανό, που εγώ ο ίδιος κάποτε έσωσα τη φωνή του από ένα αρχαίο μαγνητόφωνο του Ηλία Βενέζη, και βγήκε ο δίσκος στη Λύρα του Πατσιφά. Μην πούμε και για Βάρναλη ν' απαγγέλλει, τρελαίνεται κανείς... 'Η για Παλαμά. Παναγία μου, Χριστέ μου ! Τελοσπάντων, ξεφύγαμε.

-Τι να κάνουμε, άρα, σήμερα, για να μην κρύβεται, για να μη φυγοδικεί έτσι το καλό;

-Ξέρω 'γώ; Να γίνουνε παιδικές χαρές οι τaráτσες των πολυκατοικιών... Αλλά ποιός δίνει πια την περιουσία του για το κοινό καλό; Υπάρχουν και σήμερα πλούσιοι, κι ας μην είναι ίσως της εκτός συναγωνισμού τάξης του Σίνα, του Ζάππα, του Αβέρωφ, του Συγγρού. Κάποιοι, ναι, χορηγούν, συντηρούν και ιδρύματα χωρίς φανφάρες και πολλά-πολλά. Και δεν διαδίδουν το καλό που κάνουν.

-Καλό είναι κι αυτό. Εσείς άρα εντοπίζετε το πρόβλημά μας το σημερινό και στην έξαρση του ατομισμού. Τι σας επιτρέπει όμως η ποίηση η δική σας να διαδείτε για το μέλλον μας, για το μετά;

-Το σκέφτομαι το μέλλον των νέων παιδιών, πού πάνε, πού τους πάνε, πού τους οδηγήσαμε. Τι κόσμος είναι πια αυτός, μες στον τρόπο και στη διαρκή καταστροφή; Πού είναι οι μεγάλες προσωπικότητες που λέγαμε, να αντιστρέψουν τις τύχες λαών ολόκληρων, προς το θετικό;

-*Η προς το αρνητικό επίσης, μια φορά κι έναν καιρό.*

-Ναι. Αλήθεια ήταν κι αυτό. Αλλά κάτι υπήρχε πιο άμεσο, πιο προσωπικό. Πώς θα γίνονται κι οι πόλεμοι αύριο-μεθαύριο; Μόνο με κουμπιά; Τι καταργήσαμε; Τι καταργείται πια τελείως;

-*Μήπως καταργείται ο άνθρωπος, ο με σάρκα και οστά, ο έχων λόγο, μεγάλο ή μικρό;*

-Κι αυτό, κι αυτό. Θα υπάρχουν ίσως μόνο μηχανήματα δολοφονικά, μέσα από γραφεία, μέσα από καταφύγια κρυφά; Θα πατιώνται τα κουμπιά, και θα τρέχουμε πια όλοι, όπως τώρα στο Ιράκ, σαν τρελοί;

-*Τραγικότερο του τραγικού δεν μοιάζει αυτό;*

-Εφιαλτικό, και σαν σενάριο, και σαν ζωή. Χωρίς πια ίχνος αντίστασης άμεσης, χωρίς κανενός είδους λεβεντιά. Ποιός ξέρει όμως; Κι ο Μέγας Αλέξανδρος αν είχε οπλοπολυβόλα, ίσως να μην είχε αφήσει πέτρα πάνω στην πέτρα, και να μη μιλούσαμε τώρα για πολιτιστικές ανταλλαγές και συγχώνευση λαών.

-*Να που όμως κάτι τέτοιο έγινε στο Ιράκ που είπατε, με τους αμερικανούς κατά τη γνώμη τους εκτός συναγωνισμού, αλλά με την αντίσταση να μη λείει να πάψει. Μπλέξανε.*

-Καταφέρανε με τα πολλά να ...υψώσουνε νέο Βιετνάμ. Αν και στο Βιετνάμ είχανε να κάνουνε με τη συσπειρωμένη ψυχή ενός λαού, ενώ στο Ιράκ ο εμφύλιος είναι προ των πυλών. Θα τους αφήσουνε στο τέλος να σφαχτούνε μεταξύ τους, όπως μας άφησαν κι εμάς κάποτε έκθετους μετά το '44, και περάσαμε όσα τρομερά περάσαμε.

-*Κι ο Μάνος Ελευθερίου, ο ποιητής;*

-« Ο ποιητής αργοπορεί κοιτάζοντας τις πέτρες, κι αναρωτιέται: υπάρχουν άραγε; ». Να κάνει κανείς τι; Με σίχους; Με τραγούδια; Τι λέτε, να βρούμε και μια σύγχρονη Σοφία Βέμπο, να μας οδηγήσει στον πόλεμο ηρωικά;

-*Στην ειρήνη;*

-Τα ίδια είναι σχεδόν πια αυτά τα δύο. Αλλά, το ξέρετε, ο έρωτας -και το τραγούδι μαζί του- πάντα άνθιζε στα δύσκολα, πιο πολύ μάλιστα και πιο καλά. Γιατί όχι και τώρα; Γιατί όχι κι αύριο; Γιατί όχι και μετά;

(**INFO:** Ο Μάνος Ελευθερίου το 2004 τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος για το έργο του *Ο Καιρός των Χρυσανθέμων*. Ως στιχουργός έχει στο ενεργητικό του περίπου 400 τραγούδια, και έχει συνεργαστεί με όλους σχεδόν τους Έλληνες συνθέτες).